Stuk **1559** (2002-2003) – Nr. 4

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2002-2003

12 maart 2003

ONTWERP VAN DECREET

houdende wijziging van het decreet van 23 januari 1991 inzake de bescherming van het leefmilieu tegen de verontreiniging door meststoffen

REFLECTIENOTA

ingediend door de heren Jef Van Looy, Erik Matthijs, Jos De Meyer, Jan Verfaillie en Jan Laurys en mevrouw Gisèle Gardeyn-Debever

Zie :

1559 (2002-2003)

– Nr. 1 : Ontwerp van decreet

– Nr. 2 : Amendementen

– Nr. 3 : Verslag

DAMES EN HEREN,

Naar aanleiding van de bespreking van het ontwerp van decreet houdende wijziging van het decreet van 21 januari 1991 inzake de bescherming van het leefmilieu tegen de verontreiniging door meststoffen, wenst de CD&V-fractie het Vlaams Parlement uit te nodigen zich over een aantal fundamentele opmerkingen te bezinnen.

"Het mestdecreet is door zijn complexiteit en tegenstrijdigheden geëvolueerd tot een onuitvoerbaar en onhaalbaar geheel van regeltjes dat een duurzame bedrijfsvoering in de weg staat. Het decreet schiet haar doel – minder mest op Vlaamse grond – volledig voorbij. Sterker nog, het decreet op zich wordt ervaren als de grootste struikelblok om het mestprobleem op te lossen. De huidige invulling van de mestverwerkingplicht, de LAT-plicht en de nutriëntenhalte verhinderen niet alleen dat het mestprobleem vermindert, ze vergroten het nog. Voor de Vlaamse land- en tuinbouw dreigt de ondergang en de meerderheid staat erbij en kijkt ernaar. De voorstellen van CD&V zijn zonder inhoudelijke discussie van tafel geveegd. Want geef toe, wie begrijpt nog wat er op dit moment ter stemming voorligt ?"

1. Inleiding

Het decreet inzake de bescherming van het leefmilieu tegen de verontreiniging door meststoffen, het zogenaamde mestdecreet, is de voorbije jaren geëvolueerd tot een uitermate complex decreet. Het is een kluwen van technische regels doorweven met verwijzingen naar andere decreten. Omwille van politieke compromissen zijn zelfs passages ontstaan die mekaar regelrecht tegenspreken. Kortom, het mestdecreet is geworden tot een complex geheel dat zelfs door de specialisten van de Mestbank niet meer eenduidig geïnterpreteerd wordt. Bij de vorige wijziging van het mestdecreet in 2000 werd dit probleem reeds erkent en stelde minister Dua voor om samen met de Mestbank een inventaris op te stellen van de zwakke punten van het decreet (Stuk 130 (1999-2000) – Nr. 5, p 5). Helaas heeft deze inventarisatie nog steeds niet plaatsgevonden en gaat het voorliggend ontwerp van decreet gewoon verder op de ingeslagen weg. Het voegt nieuwe regeltjes toe en verandert hier en daar een regeltje waardoor het geheel enkel complexer wordt. Het grote gevaar van deze complexiteit schuilt in het gebrek aan discussie. Het is spijtig te moeten vaststellen dat bij de bespreking van het decreet verschillende commissieleden nauwelijks wisten waarover gediscussieerd werd. Dit werd opgevangen door elke discussie uit de weg te gaan. Het is onze terechte vrees dat hierdoor het ontwerp van decreet door de commissie aanvaard is zonder dat haar leden echt goed wisten waarover gestemd werd. Zonder te hervallen in de techniciteit van het decreet wil de CD&V-fractie daarom een aantal punten in eenvoudig taalgebruik onder de aandacht brengen. Het is immers nog niet te laat om eventuele fouten van de commissiewerkzaamheden recht te zetten.

2. Het decreet heiligt de middelen, niet het doel

Het mestdecreet heeft als belangrijkste doelstelling invulling te geven aan de nitraatrichtlijn, namelijk de norm van 50 mg NO_3 per liter in grond- en oppervlaktewater niet te overschrijden. Een duurzame bedrijfsvoering, waarbij zowel de economische, ecologische als sociale aspecten gerespecteerd worden, is erop gericht de stikstofverliezen naar het milieu te beperken. Het behalen van de Europese norm als doelstelling is voor CD&V heilig.

Om deze doelstelling van de nitraatrichtlijn te realiseren, voorziet het mestdecreet in een aantal middelen, bijvoorbeeld :

– de verwerkingsplicht van mestoverschotten met de bijhorende superheffing ;

– de LAT-plicht of het verplicht transport van mest van gemeenten met een mestoverschot naar gemeenten met een mesttekort ;

– de mestuitscheidingsbalans en de bodembalans ;

– een tijdelijke productiestop door een tijdelijke nutriëntenhalte met de bijhorende superheffing.

Uit concrete praktijksituaties blijkt al een aantal jaren dat deze middelen het doel helaas voorbij schieten. De bestaande middelen zijn niet bij machte om het mestprobleem in Vlaanderen op te lossen, meer nog ze vergroten het probleem alleen maar.

De adviezen van de Stuurgroep Vlaamse Mestproblematiek, MINA-Raad en SERV geven unaniem aan dat het voorliggend ontwerp van decreet geen oplossing geeft aan de fundamentele knelpunten van het mestdecreet. Dat de middelen om het doel te bereiken door deze adviesorganen als fundamentele knelpunten beschouwd worden, moet voor het Vlaams Parlement een ernstige waarschuwing zijn. De middelen staan op dit moment het bereiken van het doel in de weg. Heel concreet kunnen Vlaamse veehouders op dit moment geen enkel fi-

nancieel engagement in mestverwerkingsinstallaties aangaan omdat ze ernstige twijfels hebben over de leefbaarheid van hun bedrijven onder de huidige wetgeving.

– *MINA-Raad, advies van 18 september 2002*

"In de beleidsbrief Leefmilieu 2001-2002 stelt ze (Minister Dua, red.) dat een evaluatie van het mestactieplan in de eerste helft van 2002 zal plaatsvinden en dat ze voor het jaareinde (van 2001) een wijziging van het mestdecreet aan de Vlaamse regering zal voorleggen met o.m. een oplossing voor bedrijfsverplaatsing en -samenvoeging. Het voorliggende voorontwerp van decreet formuleert voor dit laatste een voorstel maar gaat de meeste structurele knelpunten van het huidige mestbeleid uit de weg."

– *SERV, advies van 11 september 2002*

"Hoewel de Raad waardeert dat het voorontwerp een reeks verbeteringen aan het mestdecreet aanbrengt, betreurt de Raad dat belangrijke en dringende knelpunten onopgelost blijven. Zo stelt de Raad bijvoorbeeld vast dat voor de oplossing van de mestproblematiek in het mestdecreet voor een groot deel wordt gerekend op mestverwerking, maar komt deze in de praktijk, omwille van verschillende redenen moeilijk of niet van de grond. De 100% mestverwerkingsplicht voor sommige bedrijven is hierbij een essentieel knelpunt dat niet door het voorontwerp van decreet wordt aangepakt. Een ander voorbeeld is de problematiek ten gevolge van de retroactieve vaststelling van de referentieperiode voor de nutriëntenhalte, die vandaag evenmin een afdoende oplossing kent.Hierdoor leidt het huidige beleid, ook na de voorgestelde wijzigingen, niet tot een bevredigende oplossing van het mestprobleem."

– *Stuurgroep Vlaamse Mestproblematiek, vergadering van 11 februari 2003*

"De stuurgroep stelt vast dat de complexe wetgeving op deze wijze niet verder kan toegepast worden. Zij wenst niet medeplichtig te zijn voor de gevolgen van deze ondoorzichtige situaties op het terrein."

Vanuit de concrete nood van de sector, gesteund door de adviezen van Stuurgroep, MINA-raad en SERV, heeft $CD_{\&}V$ voorgesteld de bestaande middelen zo te wijzigen dat ze opnieuw werkbaar en efficiënt worden. Heel concreet heeft $CD_{\&}V$ eerst via een voorstel van decreet (Stuk 1470 (2002-2003) – Nr. 1) en later via amendementen (Stuk 1559 (2002-2003) – Nr. 2) oplossingen aangereikt voor onder andere de LAT-plicht, de mestverwerkingsplicht en de nutriëntenhalte. Zonder inhoudelijke discussie werden deze voorstellen door de meerderheid unaniem afgewezen. Het voorliggend ontwerp van decreet blijft bijgevolg vasthouden aan onwerkbare en onbetaalbare middelen om het doel 'minder mest op Vlaamse bodem' te bereiken. Deze starre houding leidt onvermijdelijk tot een koude sanering van de sector. Goed gestructureerde familiale bedrijven zullen dit nieuwe decreet waarschijnlijk niet overleven.

Het is overduidelijk dat dit voorstel van decreet de middelen heiligt en niet het doel. Tenzij de 'koude sanering' van de Vlaamse veeteelt de nieuwe doelstelling is van het mestdecreet.

3. Mestverwerking

Om stikstofverliezen naar het leefmilieu tegen te gaan werd een driesporenbeleid ontwikkeld :

1° aanpak aan de bron (bijvoorbeeld nieuwe voedertechnieken en fosfaatarme voeders) ;

2° betere bemestingstechnieken (bijvoorbeeld. grondbalans) ;

3° mestverwerking en -export.

De eerste peiler van het driesporenbeleid heeft bijzonder goede resultaten opgeleverd. De tweede peiler is nog niet uitgewerkt door de minister. Maar vooral van de derde peiler werd zowel door de overheid als door de sector veel verwacht. De mestverwerking is helaas veel trager op gang gekomen dan verhoopt. Voornamelijk de 100%-mestverwerkingsplicht wordt hiervoor verantwoordelijk gesteld.

– *100%-verwerkingsplicht*

Het mestdecreet voorziet dat bedrijven vanaf een welbepaalde omvang, 100% van de mestoverschotten van het bedrijf moeten verwerken. De voorbije jaren vormde deze 100%-verwerkingsplicht de grootste struikelblok voor initiatieven tot uitbouw van verwerkingsinstallaties. De 100% verwerking van mest bleek de eerste jaren immers technisch onhaalbaar en later bij vernieuwde procédés onbetaalbaar te zijn. Deze praktijkervaring werd in oktober 2002 door onafhankelijk onderzoek bevestigd. Het onderzoek van het Vlaams Kenniscentrum voor Best Beschikbare Technieken (VITO) in opdracht van het Vlaamse Gewest, toont onomstotelijk aan dat voor de 100%-verwerking van varkensmest geen best beschikbare techniek (BBT) bestaat. De volledige verwerking van varkensmest is gewoonweg onbetaalbaar. Het is dan ook niet

verwonderlijk dat varkenshouders niet geneigd zijn te investeren in mestverwerking. De verwerkingscapaciteit voor varkensmest zal voor het jaar 2003 slechts 10 tot 15% bedragen van het vooropgestelde doel in 1998. Verwerking van varkensmest zal enkel betaalbaar zijn bij een gedeeltelijke verwerking. CD$_{\&}$V is dan ook voorstander van een vermindering van de verwerkingsplicht van de individuele producent. Een realistische verwerkingsplicht van 30% tot 75% in functie van de productiegrootte (cfr. mestdecreet, artikel 9, § 4), zal de sector wel stimuleren om te investeren in mestverwerking. Doordat de 100%-verwerkingsplicht de ontwikkeling van mestverwerkingsinstallaties verhindert, staat het decreet ook een gedeeltelijke oplossing van het mestprobleem in de weg. Een bewijs dat voor de Vlaamse regering de middelen heiliger zijn dan het doel.

– *Veevoedersector*

Het voorstel van CD$_{\&}$V om de 100% mestverwerkingsplicht voor individuele producenten af te schaffen, betekent niet dat er meer nutriënten op Vlaamse bodem terecht zullen komen. Gelijktijdig vraagt CD$_{\&}$V immers een inspanning van de veevoederfabrikanten en –invoerders om het resterende deel van de mestoverschotten te verwerken. Zij zijn immers de invoerders van nutriënten in Vlaanderen. Het is niet meer dan billijk dat zij daarom ook een bijdrage leveren in de export van nutriënten uit Vlaanderen.

– *Substitutie*

Bepaalde mestsoorten zijn efficiënter verwerkbaar dan andere, bijvoorbeeld kippenmest. CD$_{\&}$V wil bedrijfsleiders de keuze laten tussen verwerking en export van bedrijfseigen nutriënten dan wel nutriënten afkomstig van andere bedrijven. De hoeveelheid verwerkte nutriënten van een ander bedrijf kan gebruikt worden om de volledige verwerkingsplicht in te vullen. Deze substitutiemogelijkheid resulteert in eenzelfde hoeveelheid verwerkte nutriënten, maar voor de sector aan een veel lagere kostprijs. Het doel, minder mest op Vlaamse bodem, blijft behouden ; de wijze waarop, wordt vrij.

– *Gemeentelijke mestdruk op basis van de werkelijke productie*

De lijst van gemeenten waarin middelgrote bedrijven een mestverwerkingsplicht opgelegd krijgen, steunt nog steeds op cijfers van de meitelling van 1992. De voorbije jaren is de sector echter aanzienlijk geëvolueerd. De veestapel is verminderd en bijgevolg de mestproductie gedaald. Uit cijfers van de Mestbank blijkt dat op basis van de werkelijke mestproductie 40 gemeenten sinds 1992 een vrijstelling en 7 gemeenten een verwerkingsplicht hadden moeten krijgen. Waarom worden de veehouders in deze 40 gemeenten gestraft met een onterechte verwerkingsplicht ?

– *Wie is nu eigenlijk verwerkingsplichtig ?*

Het etiket 'verwerkingsplichtig' werd in 2000 retroactief aan die bedrijven toegekend die in 1997 een fosfaatproductie hadden van 7,5 ton P_2O_5 of meer. Dit etiket kunnen deze bedrijven op geen enkele wijze meer kwijtraken, zelfs niet indien hun productie daalt onder de oorspronkelijke norm van 7,5 ton. Deze passage in het decreet leidt tot zeer onrechtvaardige bedrijfssituaties. Neem de volgende vergelijking. Een bedrijf met een productie van 9.600 kg fosfaat in 1997 is volgens het decreet verwerkingsplichting. Het ouderlijk bedrijf wordt later verdeeld, bijvoorbeeld over twee broers. Beide bedrijven, met elk een mestproductie van 4.800 kg fosfaat, blijven verwerkingsplichtig ook al liggen zij ruim beneden de norm van 7.500 kg. Draaien we nu de situatie om. Twee kleinere bedrijven met elk een productie van 4.800 kg fosfaat in 1997 zijn beide niet verwerkingsplichtig, want ze liggen beneden de norm. Deze twee kleinere bedrijven worden later samengevoegd tot één groot bedrijf met een mestproductie van 9.600 kg fosfaat. Volgens het decreet is dit nieuwe groot bedrijf, zelfs indien het in een gemeente ligt met een te hoge mestproductie, NIET verwerkingsplichtig, ook al ligt het ver boven de norm van 7.500 kg. Dit voorbeeld illustreert dat het huidige decreet situaties creëert waarbij bedrijven van gelijke grootte niet gelijk behandeld worden. Het decreet is discriminerend en schendt in grove mate het gelijkheidsprincipe.

4. Nutriëntenhalte

De problemen met de nutriëntenhalte blijven aanslepen. Twee jaar na de inwerkingtreding van het decreet leven nog steeds enkele duizenden bedrijven in onzekerheid. De commissie werkte unaniem een voorstel van resolutie uit om de nutriëntenhalte op een eerlijke en billijke manier bij te sturen. CD$_{\&}$V betreurt dat de meerderheidspartijen deze resolutie discriminerend vertaald hebben. Er is een discriminatie tussen bedrijven met een kleine en een grote overschrijding van hun initieel toegekende nutriëntenhalte en dit ten voordele van hen die de grootste overschrijding hebben. Bedrijven met een kleine overschrijding van de initieel toegekende nutriëntenhalte worden gestraft doordat ze niet meer voor een herziening in aanmerking komen.

$CD_{\&}V$ staat nog steeds achter de tekst van de resolutie, maar kan onmogelijk akkoord gaan met het ontwerp van decreet. De nutriëntenhalte moet een eerlijk systeem zijn dat alle Vlaamse bedrijven behandelt op dezelfde wijze. In de commissie leefmilieu was duidelijk afgesproken dat er ook een oplossing moest komen voor de 'niet-bestaande' bedrijven. Deze afspraak is niet nagekomen door de meerderheidspartijen. Bovendien kan $CD_{\&}V$ onmogelijk akkoord gaan met een verlenging van de nutriëntenhalte tot 2007. Deze verlenging is een aanzet tot permanente productierechten of verhandelbare mestquota's. Productierechten werken enkel kostprijsverhogend en vormen zo een nieuw concurrentienadeel voor de Vlaamse veehouderij.

5. Samenvoegen en verplaatsen

Samenvoegen en verplaatsen heeft tot doel de onrendabele bedrijfsvoering van producenten die op verschillende plaatsen dieren houden opnieuw efficiënt te maken. Door het inleveren van 25% van de nutriëntenhalte en van de vergunning bij verplaatsen, worden echter deze bedrijven gestraft die eigenlijk voordeel zouden moeten hebben van deze regeling. Hele grote bedrijven die op verschillende plaatsen liggen, hebben geen behoefte om alles te concentreren op één plaats. Zij zullen dus niet verplaatsen en ook niet inleveren. De kleine bedrijfjes daarentegen zullen niet kunnen verplaatsen omdat zij door de inlevering nog 25% kleiner worden en zo minder goed kunnen concurreren met hun grote collega's. $CD_{\&}V$ stelt dan ook voor deze familiale bedrijven de kans te geven om zonder afroming hun bedrijfssituatie efficiënter te maken. Daarnaast moet het decreet ook nog in overeenstemming gebracht worden met de regeling voor de overdracht van melkquotum.

6. Een opeenstapeling van onrechtvaardigheden

Het mestdecreet zit doorweven met kleine en grote onrechtvaardigheden, die vaak een grove schending zijn van het gelijkheidsprincipe. Ook de uitvoering van het decreet en zelfs het ontwerp van een decreetwijziging vindt vaak bijzonder onrechtvaardig plaats. Hierboven werden reeds een aantal onrechtvaardigheden aangehaald, maar er zijn er nog meer :

– de unanieme adviezen van de Stuurgroep Vlaamse Mestproblematiek, MINA-Raad en SERV, waarmee geen enkele rekening werd gehouden door de Vlaamse regering, zijn door minister Dua noch schriftelijk, noch bij de bespreking in de commissie leefmilieu weerlegd ;

– het driesporenbeleid om de mestoverschotten te verminderen steunt op drie peilers. Voor de eerste en de derde peiler draagt de sector reeds haar verantwoordelijkheid. Bij het niet naleven hiervan kan de producent rekenen op torenhoge boetes. De tweede peiler, beter mestgebruik, is voorlopig de verantwoordelijkheid van de minister. De sector wacht al 3 jaar op het uitvoeringsbesluit van de minister en de minister heeft hiervoor nog nooit een boete ontvangen ;

– het decreet neemt voor mestafzet enkel gronden in aanmerking die reeds tot het bedrijf behoorden in 1998. Deze verplichting is onhoudbaar en onrechtvaardig. Bedrijven die sinds 1998 grond verworven hebben door erfenis, huwelijk of aankoop, mogen deze gronden niet in mindering brengen van de hoeveelheid mest die ze moeten verwerken ;

– de minister heeft een informatieplicht naar de landbouwers. De veehouders moeten aan het begin van het bemestingsseizoen geïnformeerd worden hoeveel mest ze moeten verwerken. De Mestbank doet dit niet omdat de wetgeving te complex is. Maar hoe kunnen de veehouders dan weten hoeveel ze moeten verwerken ?

– de positie van de Mestbank is op zijn minst dubbelzinnig te noemen. De Mestbank moet sinds 1991 initiatieven nemen voor de uitbouw van mestverwerkingsinstallaties. Anderzijds is zij ook verantwoordelijk voor het innen van de superheffing op niet verwerkte mest. Deze superheffing staat in het mestdecreet geregistreerd als inkomsten voor de Mestbank. De Mestbank is inzake mestverwerking overduidelijk rechter en partij.

7. Besluit

Het mestdecreet is zo complex dat het onmogelijk is de gevolgen voor individuele veehouders in te schatten. Het geeft aanleiding tot discriminerende situaties waarin het gelijkheidsbeginsel ernstig geschonden wordt. Door de combinatie van het principe van samenvoegen en de onhoudbare 100% verwerkingsplicht ontstaan onvoorspelbare situaties. Situaties waarbij de specialisten, zelfs specialisten van de Mestbank, niet meer weten wat de oplossing is, maar waarbij de veehouder het jaar nadien wel geconfronteerd wordt met boetes. Het onvermogen van de Vlaamse veehouder om deze té complexe wetgeving nog te kunnen uitvoeren, wordt door de overheid misbruikt om de sector ijskoud te saneren en hiervoor de verantwoordelijk-

heid ook nog eens bij de boeren zelf te leggen. CD&V heeft doordachte voorstellen gedaan. Deze voorstellen zijn zonder enige inhoudelijk discussie van tafel geveegd. Het is duidelijk, over het mestdecreet mag in Vlaanderen niet meer gediscussieerd worden.

Jef VAN LOOY
Erik MATTHIJS
Jos DE MEYER
Jan VERFAILLIE
Jan LAURYS
Gisèle GARDEYN-DEBEVER